The background is a solid dark blue. Several thin, curved orange lines are scattered across the page, some overlapping the text. The main text is centered and reads:

ЖІНКИ НА ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

Серед страждань і смутку на лінії зіткнення на сході України є дивовижні жінки, які щодня докладають зусиль, щоб змінити життя на краще. Лідерки місцевих Ґромад і спостерігачки СММ ОБСЄ налагоджують взаємини між людьми, привносячи свій часом непомітний, проте практичний і суттєвий внесок у справу розбудови сталого миру. Ознайомтеся з їхніми історіями про стійкість і надію.

Вступне слово Голови Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні

На цих сторінках викладено добірку вражаючих історій незвичайних жінок, які живуть і працюють уздовж лінії зіткнення на сході України, а також спостерігачок, які здійснюють там моніторинг і звітують про ситуацію.

Історії, розказані на цих сторінках, свідчать про те, що на сході України, так само як і деінде, є багато людей, особливо жінок на рівні громади, які віддані принципам інклюзивного підходу до врегулювання конфліктів і застосовують його на практиці. Там ми бачимо, що жінки — основа громадянського суспільства; вони долають бар'єр, зберігають і будують зв'язки, і що найважливіше — відновлюють їх. Жінки на лінії зіткнення, про яких йдеться на цих сторінках, — цілеспрямовані та зосереджені, в першу чергу, на вирішенні проблем, що створені не ними.

Серед розповідей про жінок у цій книзі є історії спостерігачок СММ. Щодня вони привносять відданість, співпереживання, невтомність і цілеспрямованість у свою роботу. Здійснюючи моніторинг на лінії зіткнення та звітуючи про ситуацію, вони допомагають донести голоси тієї частини суспільства, які слід почути. Сподіваюся, що ця книга — частина ширшої, інклюзивнішої дискусії, і, зрештою, інклюзивного, тривалого миру.

Радіючи щасливим моментам

Історія 1

Ім'я:

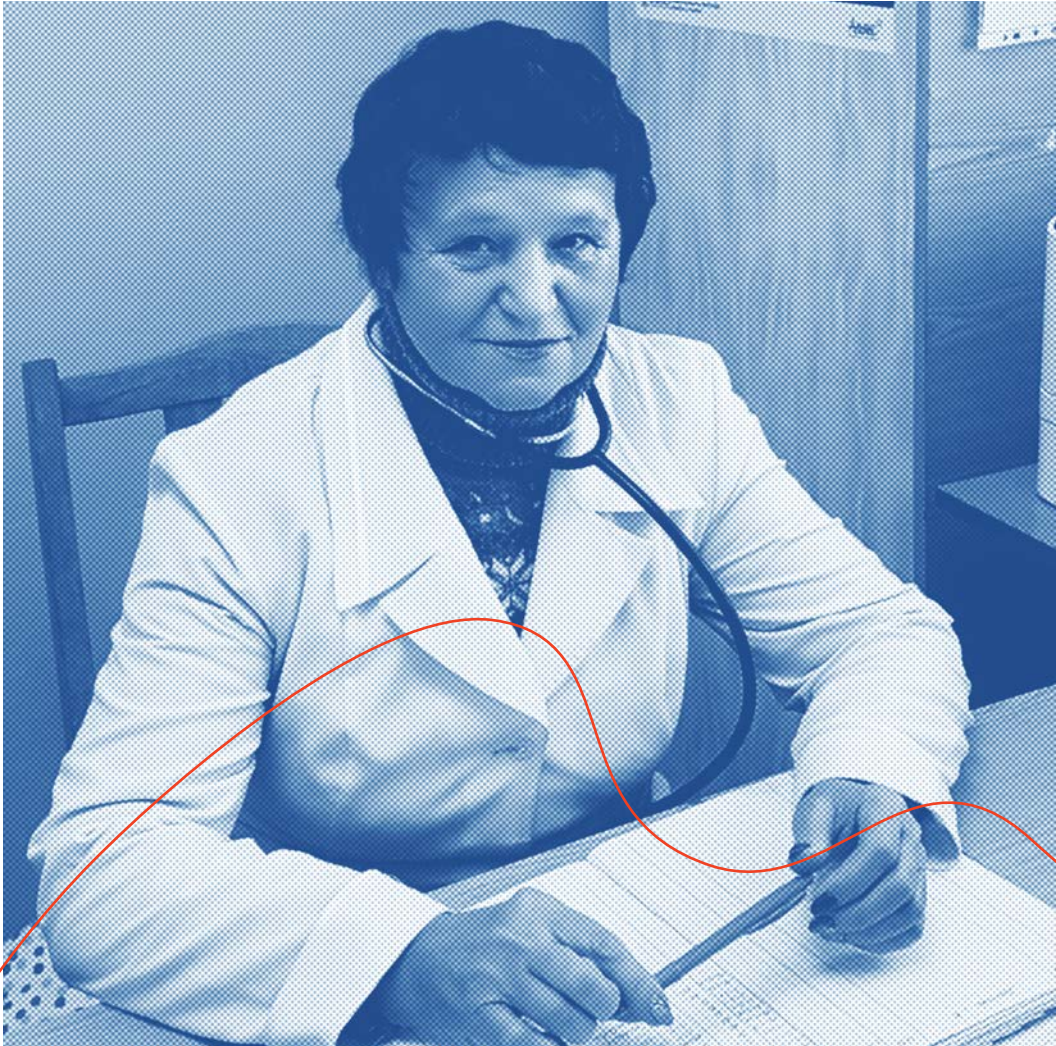
Ольга

Посада:

Доктор

Місцезнаходження:

Красногорівка

Ольга Черемних ніколи навіть не задумувалася над тим, щоб поїхати з Красногорівки — містечка, розташованого поблизу лінії зіткнення на сході України. Як лікарка, яка спеціалізується на лікуванні ВІЛ/СНІДу в місцевій лікарні, вона рішуче налаштована, щоб її ВІЛ-позитивні пацієнти, яких чотири роки конфлікту виснажили як економічно, так і емоційно, не переривали антиретровірусну терапію.

Ольга вже досягла пенсійного віку, втім продовжує працювати. «Було б нерозумно сидіти вдома», — пояснює вона спостерігачам СММ ОБСЄ, хоча б через те, що вона хвилюється за своїх пацієнтів, яким не вистачить коштів навіть для поїздок до найближчої лікарні в Кураховому. Більшість із них, за її словами, безробітні і не мають навіть 40 гривень (приблизно 1,25 євро) на дорогу в обидва боки.

У лікарні та в місцевій громаді Ольгу всі вважають незамінною опорою самого суспільства. Однак, збоку цього майже непомітно. Практично непомітні для зовнішнього світу вона і тисячі інших жінок, які не зважають на насильство, що триває щодня, і роблять все, щоби школи, лікарні та інші центри допомоги продовжували працювати. Залишаючись поза увагою медійників, ці жінки працюють на благо їхніх родин заради того, щоб життя тривало навіть у найскладніших умовах. Їхні зусилля — це внесок у настільки необхідну соціальну згуртованість. У лікарні, де працює Ольга, 50 із 55 лікарів та усі медсестри (а їх там 121) — це жінки.

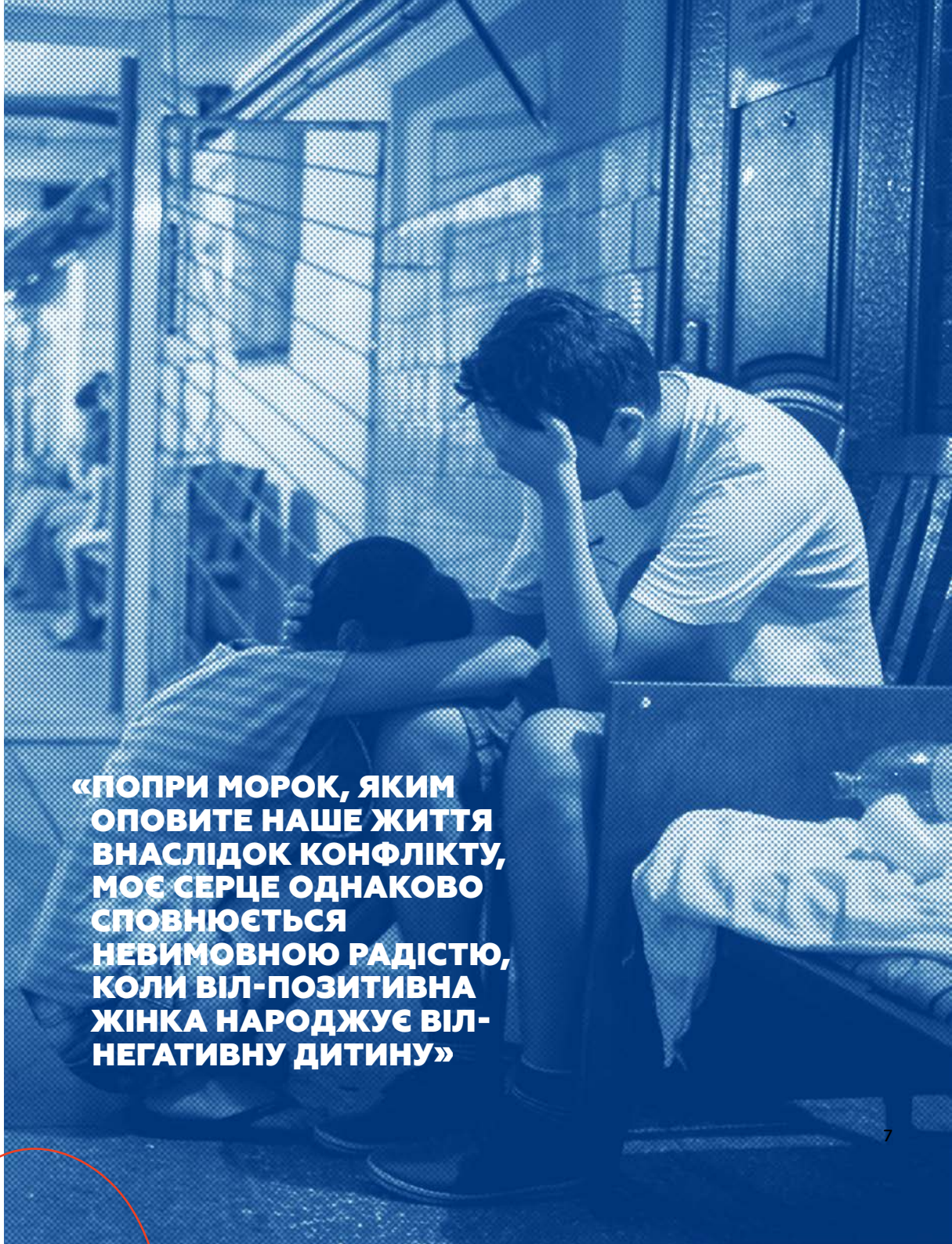
Такі цифри є типовими, що також вказує на те, яку відповідальність внаслідок конфлікту покладено на плечі жінок уздовж всієї лінії зіткнення. Багато хто з них працює в надзвичайно складних умовах. У 2014 і 2015 роках, коли Красногорівка регулярно потрапляла під обстріли, Ольга зі своїми колегами місяцями працювали без електрики, опалення і води: вони були змушені лікувати пацієнтів при свічках і прати медичний одяг у дощовій воді.

Відтоді рівень насильства зменшився, проте місто та, зокрема, лікарня досі перебувають у зоні ураження артилерії і мінометів, які вже давно повинні бути відведені. Важке озброєння становить постійну загрозу, і Ольга не з чуток знає про це, адже під час обстрілу загинув її єдиний син. Хоча відчуття втрати і небезпеки ніколи не зникає, вона зі своїми колегами, попри все, підтримують позитивний настрій, радіючи щасливим моментам, які їм дарує життя в лікарні. «Попри морок, яким оповите наше життя внаслідок конфлікту, моє серце однаково сповнюється невимовною радістю, коли ВІЛ-позитивна жінка народжує ВІЛ-негативну дитину», — каже Ольга.

Ольга розповіла спостерігачам СММ ОБСЄ, що конфлікт негативно впливає на боротьбу з ВІЛ/СНІДом в Україні. За її словами, небезпечні способи виживання часто погіршують проблему. Частими є випадки, коли лікування відкладають, оскільки з огляду на конфлікт виникають нові пріоритети, а доступ до відповідних служб і лікування є проблематичним через те, що з міркувань безпеки з'являються певні обмеження.

Нині, коли рівень бойової активності знизився, її занепокоєння стосуються більше довготривалого впливу конфлікту на стан здоров'я. Люди, які живуть на лінії зіткнення, з усіх сил намагаються вижити. «Складні соціально-економічні умови, ймовірно, знизять очікувану тривалість життя ВІЛ-позитивних пацієнтів, які більше за всіх потребують належного харчування, чистої води і вільного від стресу середовища», — стверджує жінка.

Попри все, Ольга залишається оптимісткою. Вона лише шкодує, що розташований неподалік Донецьк є таким недоступним. «Я б хотіла знову побачити троянди Донецька», — каже Ольга, із приємною тугою згадуючи парк Щербакова і бульвар Пушкіна.

**«ПОПРИ МОРОК, ЯКИМ
ОПОВИТЕ НАШЕ ЖИТТЯ
ВНАСЛІДОК КОНФЛІКТУ,
МОЄ СЕРЦЕ ОДНАКОВО
СПОВНЮЄТЬСЯ
НЕВИМОВНОЮ РАДІСТЮ,
КОЛИ ВІЛ-ПОЗИТИВНА
ЖІНКА НАРОДЖУЄ ВІЛ-
НЕГАТИВНУ ДИТИНУ»**

Спостерігач: 10 років служби

Історія 2

Ім'я:

Тінатін

Посада:

Керівниця патрульного центру

Місцезнаходження:

Кадіївка

Луганський патрульний центр СММ ОБСЄ. За столом у залі для зібрань, де зазвичай проводяться оперативні брифінги та презентації, поряд із тортом стоїть Тінатін Бежанішвілі. Виконуючи обов'язки керівниці патрульного центру, а також маючи досвід управління патрульною групою на передовій патрульній базі в Кадіївці, вона завжди знала, як реагувати у тій чи іншій ситуації. Але зараз, перед своїми усміхненими колегами, які зібралися, щоб відсвяткувати та вшанувати її 10 років служби в ОБСЄ, вона не знала, що сказати.

Родом із Кахетії, виноробного регіону Грузії, Тінатін спочатку працювала у громадській організації, що займалася питаннями чеченських біженців у Панкиській ущелині, а пізніше у місії ОБСЄ у Грузії працювала над розбудовою інституційної спроможності правоохоронних органів. Згодом вона приєдналась до місії ОБСЄ в Косово, зосередивши свої зусилля на розвитку системи спільної охорони громадського порядку.

Приїхавши до України у серпні 2016 року, вона одразу опинилась на лінії зіткнення, очоливши групу з 36 співробітників, зокрема 26 спостерігачів, на передовій патрульній базі в Кадіївці.

Тут вона побачила конфлікт зблизька і на собі відчула його сповна. Щодня відправляючись у патрулювання вздовж лінії зіткнення, вона та її колеги стикалися з бойовими діями та їхніми наслідками для цивільного населення. «Коли бачиш, як страждають люди, наприклад, як у Золотому, просто хочеш допомогти», — каже вона.

І вона таки допомагала. Регулярно відправляючись із передової патрульної бази у дзеркальні патрулі, вона та її невелика згуртована команда забезпечували моніторингове покриття з обох боків лінії зіткнення. Це дозволило інженерам та робітникам потрапити до районів, де розташовані життєво важливі об'єкти цивільної інфраструктури, які потребували негайного ремонту або технічного обслуговування. Одного разу, працюючи разом із колегами з передової патрульної бази в Попасній, вони здійснювали моніторинг та сприяли проведенню ремонтних робіт, що дало змогу відновити водопостачання

для понад 10 000 осіб. «Перебування в самому серці конфлікту, що приніс стільки болю та страждань, може бути вкрай важким. Але інколи, допомагаючи реальним людям, нам вдається реально змінити ситуацію на краще», — пояснює вона.

Проте дуже скоро Тінатін та її команді довелося особисто відчути біль, що безпосередньо торкнувся їх усіх. 23-го квітня 2017 року (день, що назавжди залишиться в її пам'яті та який, як вона сподівається, ніколи не повториться) у Тінатін був вихідний. Її розбудив телефонний дзвінок. Вона почула найгірше, що можна було уявити. Один із патрулів, що рано-вранці виїхав із бази, підірвався, а медик Джозеф Стоун, який був у цьому патрулі, загинув. Двоє інших співробітників СММ зазнали поранень. «На шок і сльози часу не було, — згадує вона. — Я була відповідальною і мала належним чином зреагувати».

У рамках оперативного реагування за координації з колегами з Луганська, Сєверодонецька та Києва було негайно надано медичну допомогу, а члени патруля були евакуйовані. Тіло Джо та зруйнований автомобіль були доправлені до підконтрольних урядові районів, що дозволило розпочати розслідування за

фактом інциденту. «У нас був ряд першочергових завдань, — пояснює вона. — Основним із яких було забезпечити захист і безпеку наших колег і друзів. Особисто для мене надзвичайно важливим було повернути тіло Джо. Це було важливим для нас, його друзів, але особливу вагу це мало для його сім'ї», — додала вона.

Загалом Тінатін провела в Україні понад три роки, зокрема в Луганську, де вже після цього трагічного інциденту вона була заступницею керівника патрульного центру. Тут у луганському патрульному центрі вона щоденно контролює процес патрулювання уздовж лінії зіткнення та в інших напрямках, а також керує роботою понад 100 спостерігачів. «На мені лежить величезна відповідальність, коли я відряджаю команду на патрулювання. Їхній захист і безпека — це пріоритет № 1», — каже Тінатін.

І ось зараз, перед своїми колегами, які зібралися, щоб відсвяткувати та згадати її 10 років служби в ОБСЄ, Тінатін нарешті віднайшла слова, котрих раніше не могла підібрати. «Під час цього конфлікту, як і під час інших, у нас були погані дні, що, як ми всі сподіваємось, ніколи не повторяться, — каже вона. — Але разом із тим було чимало хороших моментів, коли ми, співробітники ОБСЄ, реально змінювали ситуацію на краще».

**«ПЕРЕБУВАННЯ
В САМОМУ СЕРЦІ
КОНФЛІКТУ, ЩО
ПРИНІС СТІЛЬКИ
БОЛЮ ТА СТРАЖДАНЬ,
МОЖЕ БУТИ ВКРАЙ
ВАЖКИМ. АЛЕ ІНКОЛИ,
ДОПОМАГАЮЧИ
РЕАЛЬНИМ ЛЮДЯМ,
НАМ ВДАЄТЬСЯ
РЕАЛЬНО ЗМІНИТИ
СИТУАЦІЮ НА КРАЩЕ»**

Надія у чашці

Історія 3

Ім'я:

Наталія

Посада:

Підприємниця

Місцезнаходження:

Березове

Найзвичайніший лоток — кілька дошок, накритих аквамариновою скатертиною з білими квітами, на якому покупців чекають сосиски, копчена свинина, мед, фрукти та чашки теплої кави.

Хоч який простий із вигляду, але лоток Наталії вкрай важливий для тисяч людей, які прямують через Березове, невеликий населений пункт у підконтрольних урядові районах Донецької області поблизу лінії зіткнення. Для людей, які очікують на перетин лінії зіткнення або вже провели в черзі чимало годин, саме Наталія та інші місцеві мешканці готують дуже потрібні під час часто виснажливої подорожі їжу та напої.

Її невелика справа дозволяє забезпечувати немолодих батьків, трьох дітей і двох племінників у значно постраждалому від конфлікту населеному пункті, який опинився під перехресним вогнем. Але це не унікальний випадок. 42-річна жінка — одна з багатьох переважно жінок-підприємниць у цьому районі, які, зважаючи на конфлікт тривалістю понад 5 років і, надто, на спричинений ним економічний хаос, знайшли нішу та намагаються задовольнити потребу в усьому необхідному: від закусок і до ночівлі. «Ми отримали чимало допомоги, однак зрештою люди у цій громаді самостійно стають на ноги, — розповідає Наталія спостерігачу СММ. — Стійкість перед труднощами не є чимось новим для місцевих мешканців».

Наталія описує деякі труднощі, з якими доводиться стикатися їй та місцевій громаді. Вона розповіла, що конфлікт призвів до закриття місцевої свиноферми, внаслідок чого вона втратила роботу. «Планується закрити місцевий дитячий садок, а також пункт швидкої допомоги, а найближча лікарня розташована за 30 кілометрів, — каже вона за своїм лотком, коли випала вільна від роботи хвилинка. — Це важко».

Ззовні, як свідчення складності ситуації, вишиковуються понад десяток автобусів і мікроавтобусів для перевезення пасажирів. Ще тисячі людей, серед яких багато літніх, ідуть пішки. Вони несуть поліетиленові пакети та тягнуть кравчучки повз червоно-білі знаки, що попереджають про наявність мін та невибухлих боєприпасів. Реальна небезпека чатує на тисячі людей, які щодня проходять через пункти пропуску вздовж щільно замінованої лінії зіткнення, де, наприклад, у лютому в сусідній Оленівці загинули двоє, а одного було поранено, коли їхній автомобіль наїхав на, ймовірно, протитанкову міну.

Тим 200–300 людям, які зупиняються біля її лотка упродовж дня, Наталія пропонує дещо безцінне, більше ніж просто продукти на її саморобному прилавку.

Якщо ж покупець запитує, коли закінчиться конфлікт, у неї вже є готова відповідь.

«Скоро... Він повинен завершитися скоро», — відповідає вона, сповнена надією.

«МИ ОТРИМАЛИ ЧИМАЛО ДОПОМОГИ, ОДНАК ЗРЕШТОЮ ЛЮДИ У ЦІЙ ГРОМАДІ САМОСТІЙНО СТАЮТЬ НА НОГИ, СТІЙКІСТЬ ПЕРЕД ТРУДНОЩАМИ НЕ Є ЧИМОСЬ НОВИМ ДЛЯ МІСЦЕВИХ МЕШКАНЦІВ»

Маленькі кроки у правильному напрямку

Історія 4

Ім'я:

Рут

Посада:

Спостерігачка СММ ОБСЄ

Місцезнаходження:

Світлодарськ

Рут Ні Гласейн, спостерігачка СММ ОБСЄ з Ірландії, досі іноді задається питанням, як вона, не маючи поліцейської або військової освіти, чи досвіду роботи в силових структурах, опинилася на лінії зіткнення на сході України.

На перший погляд, здавалося, що СММ ОБСЄ, з усіма її броньованими автомобілями, бронезилетами та великою кількістю заходів безпеки, це не найкраще місце для правозахисниці, яка роками працювала над цивільними ініціативами в Камбоджі, виступаючи за мир і соціальну справедливість, а також відстоюючи та захищаючи права людини, свободу зібрань і свободу слова. «Я не була впевненою, чи підійде це мені, але з того моменту, як я приїхала до України, я знала, що опинилася в потрібному місці в потрібний час», — пояснює Рут.

Нині, перебуваючи на семиденній ротації на передовій патрульній базі СММ у Світлодарську, в одному з районів з найвищою бойовою активністю уздовж лінії зіткнення, Рут дійсно проводить більшу частину свого часу у бронезилеті і шоломі, здійснюючи моніторинг і повідомляючи про порушення режиму припинення вогню. «У більшості випадків нічне небо тут осяяне трасуючими снарядами, а горизонт миготить від артилерійських і мінометних обстрілів», — говорить вона.

Під час своєї роботи в денний час Рут фіксує наслідки цього конфлікту та підраховує людські втрати. Вона наводить нещодавній приклад, коли в сусідньому Новолуганському чоловік був поранений осколками 122-мм мінометної міни, що зрівняла з землею його будинок. «Цей чоловік є однією з нещодавніх жертв серед цивільного населення у списку, що дедалі збільшується», — каже вона, маючи на увазі орієнтовно 13 000 загиблих і приблизно 30 000 поранених внаслідок невпинних бойових дій, що підірвали безпеку мирних жителів.

Разом із тим, як пояснює Рут, в ОБСЄ застосовується багатосторонній підхід до питань безпеки, і тому, окрім моніторингу часткового дотримання сторонами Мінських угод, є ще багато всього, що можна зробити. «І це саме те, у чому я можу зарадити», — говорить вона.

За її словами, найбільше у цьому конфлікті вражає відсутність розлюченості. «Люди страждають. Ми чуємо і бачимо це щодня», — каже Рут. — Але це не з серії протистояння сусіда проти сусіда, від цього страждають усі сусіди». Водночас вона попереджає, що тривале насильство може призвести до затягнутого конфлікту і загострення відчуття ворожості: «Повірте мені, я знаю, адже я виросла в Ірландії, всього в декількох кілометрах від кордону».

Рут каже, що суворі уроки, здобуті на своїй батьківщині, і засоби правового захисту, що застосовувалися на іншому кінці світу, зокрема зі сприяння діалогу, — це те, що вона найбільше привносить у Світлодарськ та інші міста і селища на сході України. На думку Рут, іноді просто необхідно вислухати людей і дати їм можливість висловитися, особливо коли вони взаємодіють одні з одними, вимагаючи припинити насильство.

Вона визнає, що це — маленькі кроки, які, тим не менш, ведуть у правильному напрямку — подалі від насильства, що триває останні п'ять років. «У мене немає досвіду ведення боротьби в умовах конфліктів», — каже Рут. — Але я сподіваюся, що завдяки СММ ОБСЄ мій досвід і докладені тут зусилля можуть виявитися корисними для врегулювання цього конфлікту».

«Я НЕ БУЛА ВПЕВНЕНОЮ, ЧИ ПІДІЙДЕ ЦЕ МЕНІ, АЛЕ З ТОГО МОМЕНТУ, ЯК Я ПРИЇХАЛА ДО УКРАЇНИ, Я ЗНАЛА, ЩО ОПИНИЛАСЯ В ПОТРІБНОМУ МІСЦІ В ПОТРІБНИЙ ЧАС»

Згуртована громада – історія стійкості

Історія 5

Ім'я:

Анна

Посада:

Керівниця культурного центру

Місцезнаходження:

Новомихайлівка

«Кому потрібне мистецтво, коли гримлять постріли?» — запитувала себе Анна Волошина у 2014 році, коли на Донбасі розпочався конфлікт. Невдовзі знайшла відповідь — усім. Двері очолюваного нею культурного центру в Новомихайлівці завжди відкриті, тим самим привносячи нове життя у населений пункт із населенням майже у 1500 осіб, розташоване поблизу лінії зіткнення, на відстані близько 28 км від Донецька.

«Завдяки центру в молоді з'явилася ціль, — розповідає 37-річна менеджерка. — [Вони] завжди вигадують нові ідеї, фестивалі та майстер-класи. Ми не стоїмо на місці та ніколи не опускаємо руки».

Мистецькі твори на стінах розповідають про незламність духу та єдність, зігріваючи прохолодне осіннє повітря у старій бетонній будівлі, бо опалювальний сезон досі не розпочався. За трагічних умов конфлікту зародився потужний зв'язок, особливо серед молоді. Анна стверджує, що скрізь панує атмосфера чуйності, оскільки юнаки та дівчата навчилися дбати один про одного та брати на себе більше відповідальності. «Коли замолоду тобі довелося падати на підлогу під час обстрілів, то дорослішаєш швидко», — додає вона.

Коли наша співрозмовниця, яка сама родом із Донецька, у 2014 році переїхала до Новомихайлівки, то вона наче повернулася у дитинство. Анні було 10 років, коли її мати, яка керувала Донецьким коледжем культури

і мистецтв, вирішила змінити насичене міське життя на свіже повітря та неквапливе життя у сільській місцевості. Сім'я повернулася до Донецька після того, як Анна закінчила навчання. Вона пішла мистецькою стежкою по стопах матері: працювала в Центрі слов'янської культури в Донецьку та поринула в насичене життя осередку митців і діячів культури. Вона також була учасницею творчого об'єднання «Зоряна мить». Конфлікт розколов цю творчу родину: деякі з друзів Анни виїхали, а вона повернулася до Новомихайлівки.

Попри пошкодження від обстрілів у 2014 році культурний центр — «Центр естетичного виховання» — продовжував свою роботу в селі. Затим у 2018 році було виділено державні кошти: будівлю відремонтували і започаткували молодіжний центр «Крок до мрії». Сьогодні у центрі повно молодих ентузіастів-волонтерів, які організують заняття з танців, проводять турніри з настільного тенісу та влаштовують вечори кіно. «Тут раді всім, але ми маємо зміцнювати довіру один до одного. Це справжня взаємодія», — каже Анна.

Задля ефективнішої підтримки громади центр об'єднав зусилля з гуманітарними організаціями та долучився до організації тренінгів із підвищення рівня обізнаності про мінну небезпеку, а також сеансів психологічної допомоги.

Для багатьох цей заклад став другим домом, місцем, де вони можуть більше бути собою. «Це — свобода», — каже Анна.

Вона залишається позитивно налаштованою, але коли її запитують, як конфлікт вплинув саме на її життя, вона затихає, а її очі наповнюються сльозами. Озирнувшись навколо і побачивши людей, які зайняті спільною справою, вона просто каже: «Втрачаючи щось, ми обов'язково щось віднаходимо».

**«КОЛИ ЗАМОЛОДУ ТОБІ
ДОВЕЛОСЯ ПАДАТИ НА
ПІДЛОГУ ПІД ЧАС ОБСТРІЛІВ,
ТО ДОРΟΣЛІШАЄШ ШВИДКО»**

Відновлюючи зв'язки розділених громад

Історія 6

Ім'я:

Аннетт

Посада:

Спостерігачка СММ ОБСЄ

Місцезнаходження:

Станиця Луганська

Аннетт Гербер не з чуток знає про невимовний біль і виснажливі труднощі, які доводиться переживати розділеним громадам, адже сама походить з такої. Родом із колишньої Німецької Демократичної Республіки, 54-річна спостерігачка СММ добре знає, що таке розділення. «Це неабияк нагадує мені власну історію, оскільки я сама пережила всі ті труднощі, які вимушені долати сім'ї, щоби підтримувати зв'язок»,— пояснює Аннетт, дивлячись на потік людей, які перетинають міст поблизу Станиці Луганської, єдиного контрольного пункту в'їзду–виїзду в Луганській області.

Аннетт працює в СММ із жовтня 2018 року, однак її шлях підтримки громад розпочався понад 20 років тому. Вона працювала в неурядовій організації, що надавала психологічну підтримку біженцям із Боснії та Герцеговини для подолання отриманих травм, а також адміністративну допомогу при переселенні чи репатріації. Упродовж наступних років вона продовжувала роботу в інших місцях на Балканах і Південному Кавказі.

Сьогодні Аннетт більшість часу проводить у патрулях, здійснюючи моніторинг і звітуючи про ситуацію на мості біля Станиці Луганської, що з'єднує громади із підконтрольних і непідконтрольних урядові районів

Луганської області. Вона вправний водій і постійно кермує 5-тонним броньованим автомобілем у різних місцях уздовж 500-кілометрової лінії зіткнення. «Взимку особливо складно, — пояснює Аннетт. — Окрім того, що дороги засніжені та вкриті ожеледицею, вони ще й часто проходять поблизу мінних полів, тому коли керуєш автомобілем, чітко розумієш, що помилки можуть бути фатальними».

Робота Аннетт зосереджена на Станиці Луганські відтоді, як у червні 2019 року розпочалося розведення сил і засобів. Перетин зруйнованого у 2014 році мосту потребує чимало часу та є вкрай важливим для людей, які намагаються отримати доступ до товарів першої необхідності та соціальних послуг, як от охорона здоров'я та пенсії. Хоча це стосується всіх, страждання людей поважного віку для неї найбільш болючі. Згідно з дослідженнями приблизно 30% з-поміж 4,4 мільйона осіб, які постраждали від конфлікту в Україні, це люди віком понад 60 років. «Якось я бачила літню пару, яка перетинала міст. Перейшовши через зруйновану частину мосту, чоловік упав і помер від серцевого нападу, — згадує Аннетт. — Йому було майже стільки ж років, як і моєму батькові. Мені важко навіть уявити, щоб хтось із моєї родини зіткнувся з такими труднощами».

«СТОРОНИ ДОСЯГЛИ ЗГОДИ ЩОДО РОЗМІНУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ МОСТУ, ПОЧАВ КУРСУВАТИ МАРШРУТНИЙ АВТОБУС, ЩОБ ПОЛЕГШИТИ ПОДОЛАННЯ НЕМАЛОЇ ВІДСТАНІ ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ. ЛЮДИ ДОСІ НЕ ПОЧУВАЮТЬСЯ В БЕЗПЕЦІ, ОДНАК ВОНИ ЗБЕРІГАЮТЬ НАДІЮ. ДЛЯ МЕНЕ ЗА ЧЕШЬ МАТИ НАГОДУ ВИСЛУХАТИ ЇХ І ПОСПІЛКУВАТИСЯ З НИМИ»

Десятиліття досвіду навчили Аннетт, що будь-який прогрес має значення. «Сторони досягли згоди щодо розмінування та відновлення мосту, почав курсувати маршрутний автобус, щоб полегшити подолання немалої відстані літніми людьми. Люди досі не почувуються в безпеці, однак вони зберігають надію. Для мене за честь мати нагоду вислухати їх і поспілкуватися з ними», — каже Аннетт.

Уроки сміливості

Історія 7

Ім'я:

Галина

Посада:

Активістка НДО

Місцезнаходження:

Селідове

Оглядаючись на своє життя під час розмови зі спостерігачами СММ у благодійній крамниці секонд-хенду в Селідовому Донецької області, Галина майже не сумнівається, що саме тут її місце.

Галина народилася в розпал Другої світової війни, яка забрала життя мільйонів, серед них і життя її батька, який так ніколи і не повернувся, залишивши її з матір'ю сам на сам із зазвичай озлобленим і травмованим суспільством. Дитинство у післявоєнних злиднях, які ще важче було пережити в неповній сім'ї, зародило в дівчині нестримне бажання боротися з несправедливістю та допомагати постраждалим.

Галина стала викладачем історії та філософії в Селідовському технікумі, але саме її життєва доля й історія її родини визначили її вибір на все життя. «У житті треба обрати, якою стежкою йти, — каже вона. — Стежкою насильства або миру». Вона обрала останню.

Наприкінці 80-х років Галину призначили очільницею осередку Союзу жінок України в Селідовому, і вже понад 30 років вона бере активну участь у житті громади, борючись з усіма проявами насильства та допомагаючи тим, хто постраждав від нього. Серед її досягнень – створення кризового центру для жінок, публікація різних статей на тему «Діти війни» для людей її покоління, які втратили одного чи обох батьків під час бойових дій. Їй самій не довелось побачити свого батька, але він завжди був із нею подумки, особливо коли у 80-х її сина відправили на війну до Афганістану. «Ми хочемо, щоб діти більше не гинули», – каже вона команді СММ.

Звісно, що Галина та її колежанки, які входять до Союзу жінок, не могли залишитися осторонь цього конфлікту. Вони надають гуманітарну допомогу, а саме: одяг та іграшки тим, хто був змушений переїхати внаслідок бойових дій ближче до лінії зіткнення. Чудово розуміючи емоційний і психологічний тягар конфлікту, вони також намагалися дати вихід переживанням людей та організували видавництво збірки поезії місцевих авторів.

За її викладацьку кар'єру Галина випустила багатьох учнів, але саме її уроки поза стінами технікуму найбільше згадуються з теплом, надихаючи та мотивуючи нове покоління в Селідовому займати активну життєву позицію, радше ніж бути пасивними. «Пам'ятаю, як вона у мене викладала, але виявилось, що вона стала моєю вчителькою на все життя, – ділиться зі спостерігачами колишня учениця, а зараз соціальна активістка. – Вона навчила мене бути сміливою».

**«У ЖИТТІ ТРЕБА ОБРАТИ,
ЯКОЮ СТЕЖКОЮ ЙТИ.
СТЕЖКОЮ НАСИЛЬСТВА
АБО МИРУ»**

Коли добре слово має значення

Історія 8

Ім'я:

С'юзен

Посада:

Керівниця патрульної групи

Місцезнаходження:

Донецьк

Виконуючи обов'язки керівниці патрульної групи, С'юзен Франк відповідально ставиться до своєї роботи. Вирушаючи до лінії зіткнення з командою, що складається з 4–6 співробітників СММ, вона не покладається на щасливий випадок, ретельно все вивчає, щоб врахувати усі непередбачувані обставин, особливо ті, що стосуються безпеки та добробуту групи. «Я проводжу інструктаж патруля за своїм контрольним списком, — пояснює С'юзен, ставлячи позначку напроти останнього пункту в списку, — пересвідчуюсь, що кожен має бронезилет, каску і аптечку першої медичної допомоги. Ситуація може змінитися миттєво, і ми маємо бути готовими діяти відповідним чином».

С'юзен, яка має 30-річний досвід служби на посаді офіцера поліції Чеширського поліцейського відділку, що на північному заході Англії, це відомо краще за інших. «Вдягаючи форму та йдучи працювати в громаду, ніколи не знаєш, чого очікувати», — каже вона.

**«ВДЯГАЮЧИ ФОРМУ
ТА ЙДУЧИ ПРАЦЮВАТИ
В ГРОМАДУ, НІКОЛИ НЕ
ЗНАЄШ, ЧОГО ОЧІКУВАТИ»**

Проблеми, з якими вона стикається в Донецькій області, значно відрізняються від проблем у графстві Чешир, і безпекові ризики суттєво вищі. Проте С'юзен довіряє своїй підготовці та інстинктам, набутим упродовж попередньої служби, що дозволяють їй залишатись у безпеці та виконувати поточну роботу. «Незалежно від того, якими питаннями ми займаємось, — від жертв серед цивільного населення, відключень газу та води, до верифікації відведення зброї та техніки, — ми маємо правильно фіксувати факти, — пояснює С'юзен. — Інформація, яку ми збираємо, включається до звітів і використовується державами-учасницями ОБСЄ та іншими зацікавленими сторонами».

Така робота не є новою для С'юзен, яка раніше проходила службу в закордонних місіях у Боснії, Грузії та Афганістані в якості діючого офіцера поліції. «Я отримую задоволення від роботи в міжнародному колективі, від співпраці з носіями нових мов та культур, зокрема я особливо ціную можливість навчатися і бути членом надзвичайно різноманітної команди, — пояснює вона. — Кожен, хто працює в СММ, використовує найкраще зі свого власного досвіду, що робить Місію стійкою і ефективною, особливо за несприятливих обставин».

За два роки, проведені в Донецьку, в умовах конфлікту, що триває, С'юзен довелося стикатися з важкими ситуаціями. «Інколи обставини тут можуть бути досить непередбачуваними, — пояснює С'юзен. — Все залежить від людини, але інколи жінка-спостерігач може по-іншому підійти до спілкування і краще розрядити напружену ситуацію».

З огляду на те, що конфлікт триває вже шість років, звичайно є багато розлючених і наляканих людей, які зривають на ній своє розчарування. Вона згадує зустріч у маленькому селі з жінкою, яка потерпала від систематичних обстрілів протягом кількох років. «Незважаючи на те, що на початку нашої розмови вона була дуже сердита й засмучена, я помітила, що після розмови зі мною її настрій змінився, — згадує С'юзен. — Я думаю, що їй необхідно було висловити свої роздратування та злість, їй потрібно було, щоб хтось просто вислухав її та проявив співчуття. Іноді звичайне добре слово може змінити ситуацію на краще».

Едемський сад у Станиці Луганській

Історія 9

Ім'я:

Євгенія

Посада:

Гінекологиня

Місцезнаходження:

Станиця Луганська

На долю Євгенії, яка працює гінекологом у лікарні у Станиці Луганській, за її безмалі 70 років випало більш ніж достатньо болящів та радощів, а надто впродовж останніх п'яти років.

Через бойові дії багато людей були змушені залишити свої домівки, проте багато хто залишився у селищі, покладаючись на Євгенію і на ту вкрай важливу медичну допомогу, яку вона та інші надають у лікарні.

Коли нещодавно спостерігачі СММ ОБСЄ навідалися до неї, вона згадувала про пологове відділення (наразі закрите), де вона та п'ятеро інших лікарів не лише рятували, але й допомагали народитися новим життям. «Моє серце колись переповнювала радість, — каже вона, — коли я бачила здорових матерів і їхніх новонароджених немовлят».

Чимало змінилося, відколи через інтенсивні бойові дії на самому початку конфлікту пологове відділення закрили. Коли обстріли та вибухи гриміли зовсім поряд, породіллі боялися залишатися в лікарні на ніч, а деякі лікарі навіть звільнилися.

Оскільки на лікарні Луганська, до якого лише 16 кілометрів, породіллі більше не можуть покладатися, бо поїздка туди пов'язана з тривалими процедурами проходження блокпостів і небезпекою через близькість лінії зіткнення, найближче пологове відділення тепер

мінами, невибухлими боєприпасами та невпинними бойовими зіткненнями, їй, як і тисячам інших, часто літніх, людей, доводиться перетинати зруйнований міст у Станиці Луганській — єдиний офіційний пункт пропуску в усій Луганській області. Регулярна робота в поєднанні з любов'ю

«ІЗ МИРОМ ПРИЙДУТЬ ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ УСІХ МАТЕРІВ, А В МОЄМУ ЕДЕМСЬКОМУ САДУ ЗНОВУ ЗАЦВІТУТЬ КВІТИ»

розташоване приблизно за 70 кілометрів на північ, у Біловодську, куди можна доїхати лише по горбкуватій труській дорозі. «Ця ситуація дуже непокоїть тих жінок, у яких виникають серйозні ускладнення під час вагітності і пологів, — пояснює Євгенія. — А через те, що конфлікт спричиняє неабиякий стрес, не дивно, що такі випадки не рідкість».

Як і сотні тисяч інших людей уздовж всієї лінії зіткнення на сході України, Євгенія не захищена від стресу, під щоденним впливом якого вона живе і працює в охопленому конфліктом регіоні. Якщо вона хоче відвідати друзів і родичів у сусідньому місті, то окрім подолання ризиків, пов'язаних із

до городництва дозволяють Євгенії зберегти внутрішню духовну чистоту. «Мій Едемський сад — це лише 18 соток», — каже вона про свій город, де вирощує овочі та квіти.

У цьому коловороті життя під тягарем болючої реальності сьогодення Євгенія випромінює оптимізм і надію. Приклад Євгенії надихнув її онуку, вже майже випускницю, стати гінекологом. Вона має надію, що одного дня пологове відділення знову відкриють і нові життя починатимуть свій шлях в умовах миру та безпеки. «Із миром прийдуть здоров'я та благополуччя усіх матерів, — каже вона, — а в моєму Едемському саду знову зацвітуть квіти».

Маленькими кроками до великих досягнень

Історія 10

Ім'я:
Діана

Посада:
Заступниця керівника
патрульного центру

Місцезнаходження:
Сєверодонецьк

Друзі кличуть Діану «рішала» у позитивному значенні цього слова, і це прізвисько їй неабияк пасує. Вміння вирішувати проблеми — одна з найпомітніших особистісних якостей Діани Манойлович, яку вона довела до досконалості на службі в боснійській поліції в рідному Сараєво під час конфлікту в 1990-х роках.

«Я мусила цьому навчитися, і, зрештою, це допомагало», — з усмішкою каже 42-річна спостерігачка. Властиві їй від природи організаційні навички виявилися не менш корисними: відколи в серпні 2019 року Діана приступила до виконання обов'язків заступниці керівника патрульного центру в Сєверодонецьку, розташованому приблизно за 100 км на північний захід від Луганська, вона координує роботу понад 100 міжнародних спостерігачів та 39 місцевих співробітників СММ, а також здійснює контроль за використанням 61 транспортного засобу. Планування патрулів, складання розкладів, організація змін і техобслуговування автомобілів — і все це одночасно — завдання непросто саме собою, а в умовах нестабільної ситуації вздовж лінії зіткнення воно стає надскладним.

Однак Діяні не вперше стикатися з навантаженнями, які передбачає її посада. За 20 років служби в поліції як на батьківщині, так і в міжнародних місіях у неї сформувалося розуміння потреби адаптуватися до мінливого середовища, де має значення кожна дрібниця. Слушність цього справдилася під час її трирічної служби в Південному Судані.

«Це була непроста, але цікава, корисна і сповнена значення робота, — згадує спостерігачка, яка завершила навчання в центрі післядипломної підготовки поліцейських за напрямком «Політологія». — Я отримала задоволення від роботи в міжнародному колективі, від постійної взаємодії з людьми з різних культур. Для мене це — не проблема, а радше поштовх для дії».

«У ТІЙ САМІЙ СФЕРІ Я ХОТІЛА ЗРОБИТИ БІЛЬШЕ: СПОСТЕРІГАТИ ЗА СИТУАЦІЄЮ НА МІСЦЯХ І МАТИ ЗМОГУ ЗАПЕВНИТИ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД КОНФЛІКТУ, ЩО РЕШТІ СВІТУ НЕ БАЙДУЖЕ»

У 2012 році Діяна повернулася до своєї роботи в Сараєво, але щось у ній змінилося.

«У тій самій сфері я хотіла зробити більше: спостерігати за ситуацією на місцях і мати змогу запевнити людей, які постраждали від конфлікту, що решті світу не байдуже».

Тому, коли СММ оголосила про набір персоналу, Діяна не мала жодних сумнівів — у липні 2015 року вона приєдналася до моніторингової команди в Луганську, а через рік перевелася до патрульного центру в Сєверодонецьку. Невдовзі вона ясно зрозуміла масштаб труднощів як пов'язаних із переїздом, так і з емоційним сприйняттям дійсності, але стикатися з ними їй було не вперше.

Вона згадує, як під час патрулювання вони заїхали в село, розташоване на лінії зіткнення. Майже всі жителі виїхали з села — залишилася лише одна літня жінка.

«Попри емоційну виснаженість, вона не хотіла залишати місце, яке для неї завжди було домівкою. Ми зв'язалися з нею, довго говорили та занотували всі її потреби, щоб передати цю інформацію гуманітарним організаціям, які могли б допомогти. Думаю, що їй стало трохи менш самотньо».

Щоденні зусилля з координації роботи великої команди — завдання не з простих. Крім того, Діяна часто представляє Місію перед міжнародними та громадськими організаціями, а також органами місцевої влади. Команда здійснює спостереження та доповідає про політичну й безпекову ситуацію, а також ситуацію з дотриманням прав людини, привертаючи увагу до наявних проблем як всередині своєї зони відповідальності, так і за її межами.

«Не кожен зможе виконати цю роботу, для цього потрібно мати відповідні якості та навички: самовладання, дипломатичність, відкрите ставлення до людей, які у багатьох аспектах не такі як ти. Також треба чесно відповісти собі на дуже складне запитання: чи маєш ти ці якості? Наша присутність тут є визначальною. На місцях ми фіксуємо факти на основі наших спостережень. Ми є неупередженою стороною, що має вирішальне значення для розбудови довіри день за днем».

До створення атмосфери довіри ведуть дрібні кроки, які водночас можуть призвести до чималих досягнень, як-от, скажімо, міст у Станиці Луганській, де сталося важливе зрушення, що позитивно вплинуло на життя тисяч людей.

Виконання мандата — це наш обов'язок, і ми повинні усвідомлювати, що саме цим ми надаємо людям підтримку».

У скрутні часи громада — це все

Історія 11

Ім'я:
Алла

Посада:
Активістка НДО

Місцезнаходження:
Булавинське

Після призначення головою сільради у Булавинському, приблизно за 48 км на північний схід від Донецька, Аллі Григорівні Копуловій вручили ключі з печаткою та ввічливо попросили «братися до роботи». Тоді в 1984 році, жінці було 38 років і все професійне життя вона пропрацювала на місцевій вугільній шахті, яка була головним роботодавцем та економічною основою життєзабезпечення у районі. Як членкиня профспілки на шахті, Алла усвідомила, що місцева громада — найголовніше, і після цього почала займатися зміцненням відносин між мешканцями, щоб вони могли підтримувати один одного у скрутні часи.

«Було нелегко: мене ніколи не було вдома, я жила на роботі», — розповідає Алла, яка народилась 73 роки тому в селищі з населенням у 3000 людей.

І такі скрутні часи зрештою настали: упродовж 90-х років мешканці селища об'єднували свої зусилля задля вирішення питань, які неможна було направити до місцевої влади. Було важко. Розпад Радянського Союзу завдав сильного удару по економіці: подекуди заробітні плати, зокрема на шахті, знизались на 80%, і люди, як могли, намагалися звести кінці з кінцями. У 55 років Алла купила корову, навчилася її доїти та продавала молоко, аби вижити.

«Ця корова врятувала моє життя», — згадує наша співрозмовниця.

Промайнули роки, її доньки-близнючки вирости та створили власні сім'ї, ділиться Алла Григорівна, із гордістю показуючи свій портрет, який написав онук.

У 2001 році Алла зустрілася із представницею «Ліги ділових жінок» — організації із офісом у Єнакієвому. Після цієї зустрічі вона вирішила заснувати місцеве відділення організації. Ліга ініціювала ремонт старої бібліотеки, яка перетворилась на церкву та стала основним місцем зустрічей мешканців селища. Незабаром Алла заснувала «Центр ініціатив» — громадську організацію під керівництвом волонтерів.

«Жінки — потужна сила, коли вони працюють разом», — зазначає Алла. Вона також організувала інші групи, що об'єднують колишніх шахтарів з інвалідністю і ветеранів Другої світової війни.

Коли почався конфлікт, діяльність «Центру» було призупинено. Утім Алла ніколи не припиняла відстоювати свою громаду. Коли з липня 2014 року до 2016 року селище потрапляло під обстріли, жінка допомагала місцевим органам влади надати безпечні укриття для людей.

«Я сама лише маленька людина і не можу вплинути на політику. Проте, я можу зарадити [своїй громаді]».

У 2016 році «Центр» нарешті зміг відновити свої зустрічі та розпочав діяльність зі збору одягу для мешканців селища, які найбільше постраждали від конфлікту, адже деякі з них втратили все.

На думку Алли, для надання підтримки не існує вікових обмежень. Коли мешканцю селища з інвалідністю треба було допомогти з важкими роботами на присадибній ділянці, «Центр» запросив молодь із місцевої школи, щоб допомогти йому. Взаємодопомога серед громади відіграє ключову роль у роботі «Центру»: мешканці допомагають один одному, а саме скопують грядки для овочів, здійснюють дрібний ремонт, купують продукти, перуть речі, а також долучаються іншим шляхами, що передбачають підтримку друзів і сусідів.

Зараз члени «Центру» збираються щотижня та обговорюють усе: від читання книг до планування допомоги своїм сусідам; єдине, що залишається за дверима — політика.

Коли Аллу Григорівну питають про конфлікт і майбутнє, звична усмішка зникає з її обличчя. Вона робить паузу й, одночасно з боєм і надією, вимовляє: «[Одного дня] конфлікт врегулюється, наче розсіяний сонцем туман».

Тим часом вона зосереджена на роботі «Центру», оскільки впевнена, що він створює чіпку позитивну енергію.

«Якщо люди працюють разом [як громада], вони здатні домогтися змін».

**«Я САМА ЛИШЕ
МАЛЕНЬКА
ЛЮДИНА І НЕ
МОЖУ ВПЛИНУТИ
НА ПОЛІТИКУ.
ПРОТЕ, Я МОЖУ
ЗАРАДИТИ [СВОЇЙ
ГРОМАДІ]»**

Обличчя конфлікту

Історія 12

Ім'я:

Дженніфер

Посада:

Спостерігачка СММ ОБСЄ

Місцезнаходження:

Донецьк

Дженніфер Ланглі, яка працює спостерігачкою в Донецьку, — надзвичайно багатогранна особистість. Вона — випускниця Гарварду та Оксфорду, правозахисниця з досвідом роботи в найрізноманітніших місцях, серед яких, наприклад, Гамбія та Непал. Вам вистачить однієї години спілкування з нею, аби достеменно зрозуміти, що вона однаково добре вміє і слухати, і розповідати.

«Я люблю спілкуватися з людьми, це допомагає мені побачити конфлікт їхніми очима, — розповідає вона. — Мені подобається збирати їхні історії, які, мабуть, можуть швидше зворушити людські серця, ніж сухі звіти».

Іноді слухати і перечитувати ці історії досить болісно. Дженніфер пригадує, як вона була старшою патруля в Київському районі Донецька і вони зустрілися з жінкою 6069 років, чий будинок було зруйновано під час боїв за розташований неподалік аеропорт. Ні вона, ні її чоловік не подорожують через лінію зіткнення за пенсією, оскільки така подорож з'їдає майже її половину. Тому вони вимушені виживати на крихти допомоги від благодійних та інших організацій. «І це типова історія, — пояснює Дженніфер. — Витрати неймовірно великі, зважаючи на те, скільки вони можуть зрештою отримати, і людям пенсійного віку здебільшого не стає сил для цієї іноді виснажливої подорожі».

Після трьох років роботи на лінії зіткнення, в епіцентрі конфлікту, який породив безліч часто діаметрально протилежних точок зору, Дженніфер упевнена в одному: «Коли ти дійсно слухаєш і дослухаєшся людей, стає очевидним, що навіть якщо спільна для них територія тепер розділена, реалії їхнього життя однакові», — зазначає спостерігачка.

«КОЛИ ТИ ДІЙСНО СЛУХАЄШ І ДОСЛУХАЄШСЯ ЛЮДЕЙ, СТАЄ ОЧЕВИДНИМ, ЩО НАВІТЬ ЯКЩО СПІЛЬНА ДЛЯ НИХ ТЕРИТОРІЯ ТЕПЕР РОЗДІЛЕНА, РЕАЛІЇ ЇХНЬОГО ЖИТТЯ ОДНАКОВІ»

Щоб проілюструвати своє бачення, вона наводить історію іншої жінки похилого віку, з якою бачилася в Невельському. Вона живе лише за якихось 15 кілометрів на захід від Київського району Донецька, однак Дженніфер та іншим спостерігачам вона розповіла, що поля, де пролягає лінія розмежування, нашпиговані мінами, розтяжками та невибухлими боєприпасами, що робить їх небезпечними чи навіть непридатними для ведення сільського господарства.

За її словами, село повільно вимирає: там лишилося всього близько 10% людей, які мешкали до конфлікту. Майже всім вже за 60, і більшість — жінки. «Це шокує, — пояснює Дженніфер. — Від початку 2014 року багато мешканців повмирали на самоті у своїх будинках, забуті, адже молоді люди втекли від насильства та спровокованої ним економічної розрухи або просто загинули за роки конфлікту».

Проте мета Дженніфер не у тому, щоб когось шокувати. «Якщо ми хочемо покінчити з цим конфліктом, ми повинні слухати одне одного, — стверджує вона. — Історії, які ми розповідаємо, складні і часто крають серця, проте вони необхідні для розуміння та змістовного діалогу». Маючи доступ до непідконтрольних урядові районів, якого позбавлені переважна більшість інших міжнародних організацій, Дженніфер гостро відчуває, що повинна ділитися цими історіями. «Хто це буде робити, якщо не СММ?» — запитує вона.

Дженніфер перш за все прагне розказати світу саме історії людей похилого віку, а особливо стареньких жінок, які живуть у місцях на кшталт Київського району Донецька і Невельського, що на лінії зіткнення. «Обличчя цього конфлікту — це обличчя старенької жінки, — каже вона. — І її історія повинна бути почута».

Коли вщухне стрілянина

Історія 13

Ім'я:

Таїсія

Посада:

Хімік-лаборант

Місцезнаходження:

Ясинувата

Коли влітку 2014 року конфлікт вперше торкнувся її рідного міста, Ясинуватої, 31-річна Таїсія подумала, що він скінчиться за кілька днів. Сплинуло понад 5 років, а вона досі чекає його завершення.

Утім Таїсія не лише очікує. Вона працює хіміком-лаборантом на Донецькій фільтрувальній станції (ДФС), життєво важливому об'єкті цивільної інфраструктури, розташованому посеред району, де протягом цих років відбувались найінтенсивніші бойові дії. Вогневі позиції розміщені за кілька сотень метрів від ДФС, тому і станція, і її співробітники, зокрема Таїсія, опинялися в епіцентрі перестрілок, унаслідок яких кулі та мінометні міни часом влучали безпосередньо в споруди станції. Жінка вже втратила лік дням і ночам, які під обстрілами вона провела на робочому місці. Проте вона ніколи не думала зібрати речі та знайти іншу роботу чимдалі від лінії зіткнення.

Таїсія зізнається, що мама не раз благала її звільнитися з роботи. Попри сльози маленької доньки, яка проводить її на порозі, вона все одно їде на роботу. Таїсія, випускниця Рівненського Національного університету водного господарства та природокористування, сповнена почуттям обов'язку; вона знає, що хтось має взяти на себе цю відповідальність.

Вона знає, які потенційно катастрофічні гуманітарні наслідки можуть викликати тривале призупинення роботи або закриття станції для неї, її сім'ї та сусідів, а також сотень тисяч інших людей, які проживають у районах навколо Ясинуватої, Авдіївки та Донецька. Таїсія не може допустити, щоб приблизно 380 000 місцевих мешканців, які переважно живуть у містах, залишилися без питної води, саме тому вона йде на роботу.

Таїсія — мати-одиначка; вона віднікується від будь-якого натяку або згадування її відваги чи відданості справі. Натомість Таїсія привертає увагу до того, що вона — одна з 8 жінок у складі бригади з 10–11 співробітників, які чергують на станції у нічну зміну, коли обстріли зазвичай посилюються. Її альтруїзм мимоволі відображає реальність, яку часто не помічають: у селищах, селах і містах уздовж лінії зіткнення звичайні жінки, як-от Таїсія, нерідко наче героїні відіграють ключову роль у пом'якшенні наслідків конфлікту, забезпечуючи функціонування життєво важливих цивільних установ та об'єктів цивільної інфраструктури.

Таїсія дуже чітко усвідомлює небезпеку. Пронизливий погляд її карих очей прикутий до співрозмовника; вона розповідає, як щоразу калатає її серце, коли зелений автобус везе її та інших співробітників до станції. Вона знає, що в прилеглих траншеях зброя наведена та готова до бою, а навколо чатують міни та невибухлі боєприпаси. Таїсія пам'ятає інцидент, коли п'ятеро її колег зазнали поранень унаслідок обстрілу, під який потрапив автобус.

Як і багато інших людей, які живуть уздовж лінії зіткнення, Таїсія дуже стомилася від нескінченного конфлікту. Попри те, що звуки вибухів стали практично звичним явищем повсякденного життя, жінка не полишає надію на те, що життя нормалізується, насамперед для її доньки. Таїсія хоче, аби світ знав про її реальність. Вона хоче, щоб світ знав, що вздовж лінії зіткнення живуть і працюють люди, які сподіваються на мир і чекають на той день, коли врешті вшухне стрілянина.

Дім там, де серце

Історія 14

Ім'я:

Анна

Посада:

Старша асистентка відділу преси
і публічної інформації СММ ОБСЄ

Місцезнаходження:

Київ

Анна, старша асистентка відділу преси і публічної інформації СММ ОБСЄ, вже звикла давати пояснення щодо непростих питань та вміє працювати з інформацією та аргументами. Втім, вона не знаходить відповіді на єдине доволі часте запитання свого сина Олексія: «Коли ж ми поїдемо додому?»

Для Анни та її п'ятирічного сина дім, безперечно, там, де серце. Хоча Олексій народився у Києві, після того як Анна поїхала з Донбасу в 2014 році, його бабуся з дідусем, тітонька та двоюрідна сестра залишаються у Горлівці та в інших непідконтрольних урядові районах. Як і сотні тисяч інших людей, яких конфлікт відрізав від рідних і друзів, вони вдвох якомога частіше перетинають лінію зіткнення. «Ми любимо приїздити додому, але щоразу так само нестерпно боляче прощатися», — пояснює Анна.

Щоразу, коли їм час відправлятися на маршрутці в далеку дорогу до Києва, Олексія обіймають бабуся, уродженка зауральського містечка, та дідусь, який народився та виріс в Україні. Хлопчик вільно переходить з однієї мови на іншу, так само як і його мама. Власне, російська була рідною мовою Анни, але з 12 років вона навчалася українською і наразі їй навіть важко сказати, якою мовою вона володіє краще. Таке «поєднання» дало Анні відчутну перевагу. «Я не просто вивчила дві мови, — пояснює наша співрозмовниця. — Я навчилася поважати інших».

Перш ніж приєднатися до СММ, Анна працювала у прес-відділі футбольного клубу «Шахтар» (Донецьк). «То було неймовірно цікаво, — згадує Анна, підкреслюючи зокрема свою роботу з підтримки реалізації Глобальної комунікаційної стратегії УЄФА, де особлива увага приділялась боротьбі з расизмом та протидії іншим формам дискримінації. Потім Анна займалась кампанією «Шахтаря» «Давай, грай!», в рамках якої дітям з усієї України, зокрема тим, хто живе уздовж лінії зіткнення, надається весь необхідний футбольний інвентар

і доступ до футбольних майданчиків, а також підтримка тренерів. «На місцевому рівні спорт має дуже потужну об'єднуючу силу та здатний єднати людей», — ділиться Анна своїми спогадами про досвід роботи з велетнями українського футболу.

Перехід із футбольної трибуни на лінію зіткнення відбувся легше, ніж очікувалося. Для Анни, яка наразі працює із запитамі від ЗМІ, здійснює інформаційно-просвітницьку діяльність та займається просуванням іміджу організації, робота в СММ стала продовженням кар'єри. Просвітницькі заходи, присвячені питанням мінної небезпеки, що вона проводила для дітей, які живуть уздовж лінії зіткнення, та висвітлення інформації про скрутне становище, в якому опинилися постраждалі від конфлікту люди, а також про роль спостерігачів у зниженні рівня напруженості — це її скромний внесок у становлення толерантного та стабільного суспільства, та, зрештою, миру в її країні. «На запитання Олексія, коли ми поїдемо додому, я хочу одного дня відповісти йому, що це станеться скоро», — каже Анна.

**«МИ ЛЮБИМО
ПРИЇЗДИТИ ДОДОМУ,
АЛЕ ЩОРАЗУ ТАК САМО
НЕСТЕРПНО БОЛЯЧЕ
ПРОЩАТИСЯ»**

Усі дороги ведуть до бібліотеки

Історія 15

Ім'я:

Галина

Посада:

Головна бібліотекарка

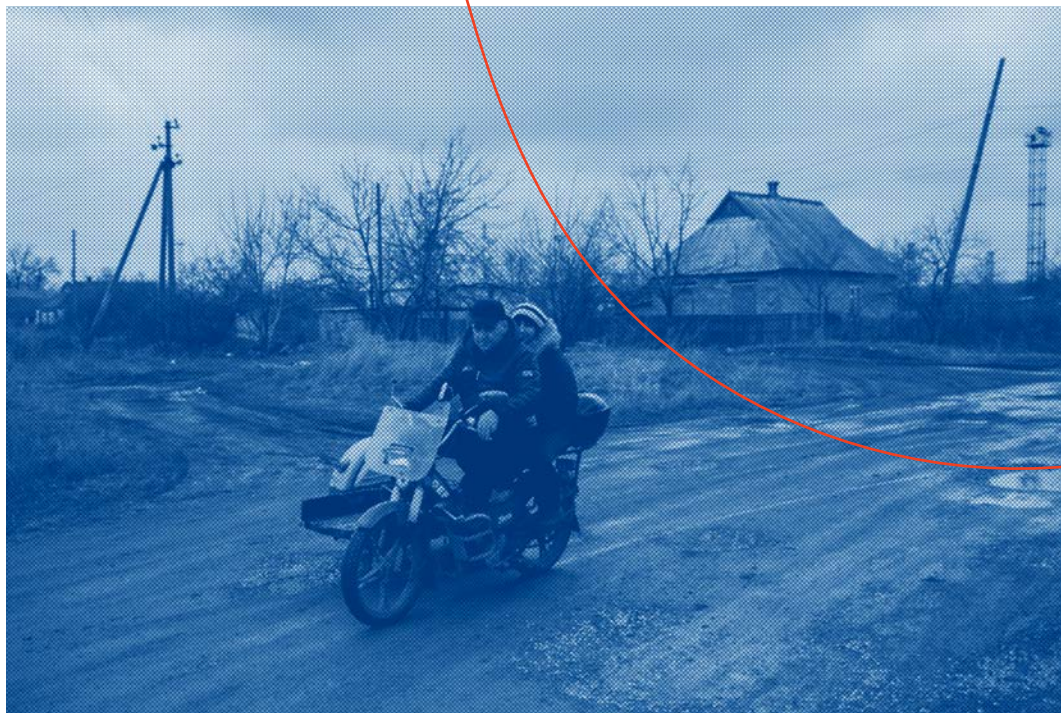
Місцезнаходження:

Старогнатівка

Для жителів Старогнатівки, села поблизу лінії зіткнення в Донецькій області, слова Альберта Айнштейна про те, що єдине, що потрібно напевно знати — це розташування бібліотеки, — мають велику частку істини.

А надто це було очевидно під час найгіршої фази бойових дій на сході України: тоді село залишилося без електрики (тобто не було телебачення, радіо чи інтернету), надання поштових послуг і доставку газет призупинено, не було телефонного зв'язку, а дороги були перекриті або по них було занадто небезпечно пересуватися. Головний бібліотекар Галина Жварницька одразу зрозуміла, що ізоляція та інформаційний вакуум створюють загрозу загострення і без того важкої ситуації, і звернулася до улюбленої бібліотеки, щоб змінити ситуацію на краще.

**«ЯКЩО Я ДОПОМОЖУ НАВІТЬ
ОДНІЙ ЛЮДИНІ УНИКНУТИ
ПОРАНЕНЬ ЧЕРЕЗ МІНИ, ТО Я ВЖЕ
ЗРОБИЛА ХОРОШУ РОБОТУ»**

Вона не мала змоги зупинити бойові дії або вилучити міни та невибухлі боєприпаси, що як і раніше становлять загрозу для життя її сусідів. Але вона могла допомогти їм мінімізувати ризик, що вона, власне, і зробила. Вона присвятила куточок бібліотеки матеріалам для підвищення рівня обізнаності щодо мінної небезпеки, а також розмістила там листівки та брошури, щоб допомогти людям визначити можливі загрози та уникнути їх. Разом з іншими бібліотекарами з сіл уздовж лінії зіткнення, а всі вони стикалися з однаковими проблемами, вона пройшла підготовку з підвищення рівня обізнаності щодо мінної небезпеки та надання першої допомоги, що дозволило їй передати ці знання тим, хто безпосередньо перебуває у зоні ризику. «Якщо я допоможу навіть одній людині уникнути поранень через міни, то я вже зробила хорошу роботу» — говорить Галина.

У перші дні конфлікту, коли реакція на дедалі глибшу гуманітарну кризу часто була несистематичною, бібліотека також служила інформаційним пунктом, допомагаючи жителям отримати допомогу. Фактично бібліотека ще й слугувала складом для гуманітарних вантажів.

Однак потреба в надійній інформації та підготовці вийшла далеко за рамки безпосередніх загроз для безпеки та гуманітарних потреб. Галина заповнила

порожнечу, пропонуючи відвідувачам бібліотеки інформацію, підтримку та поради з цілої низки питань: від пов'язаної з конфліктом травми й психологічного стресу до численних юридичних та адміністративних питань. Одна жінка змогла отримати паспорт для своєї 16-річної онуки, а інша — посприяти проїзду своєї дочки через лінію зіткнення.

З Галиною на чолі, бібліотека за останні кілька буремних років виявилася якорем для місцевої громади, яку вона обслуговує. Чимало літніх людей, включаючи багатьох вдів, які внаслідок конфлікту були відрізані від своїх дітей, значною мірою покладаються на друзів і сусідів. Галина щотижня влаштовує зустрічі жіночої групи, де місцеві жінки можуть бачитися, час від часу відвідувати лекції та завжди пропонують одна одній моральну й практичну підтримку.

Сидячи за своїм столом у бібліотеці, Галина більше ніж будь-хто усвідомлює, що останні 6 років були важкими. Однак вона здобула цінну науку, говорячи «ми дізналися, що завжди можемо покластися один на одного». «Ми розкрили доброту людей, стільки нових друзів допомагають нам у найважчі дні, що ще більше збагачує нас у цей час, — говорить вона, — Якщо тут і є те, про що знають геть усі, то це бібліотека».

